

FOUR FAMOUS WAGNERIAN HEROINES

Frida Leider

Tristan und Isolde *Doch nun von Tristan!* (1928)
Die Walküre *War es so schmählich* (1927)
Parsifal *Ich sah das Kind* (1931)

Nanny Larsén-Todsen

Der Fliegende Holländer *Traft ihr das Schiff* (1929)
Siegfried *Ewig war ich* (1928)
Götterdämmerung *Starke Scheite schichtet mir dort* (1928)

Kirsten Flagstad

Tannhäuser *Allmächtige Jungfrau hör' mein Fleh'n* (1935)
Die Walküre *Hojotoho! Hojotoho! heiaha!* (1935)
Tristan und Isolde *Mild und leise* (1935)

Helen Traubel

Tannhäuser *Dich teure Halle* (1940)
Lohengrin *Einsam in trüben Tagen* (1945)
Die Walküre *Du bist der Lenz* (1945)
Die Walküre *Fort denn eile* (1945)

LEBENDIGE VERGANGENHEIT 89984, MONO

HELDINNEN ZAT

Deze juxtapositie van vier grote stemorganen is geen on aardig idee. Het heeft iets van een competitie met winnaars en verliezers. Spannend, want heldin zijn is geen gemakkelijk vak. Preiser heeft nog meer van dit fraais in zijn mars met vier tenoren, vier baritons en vier bassen. Van de vier heldinnen hier samengebracht staan er minstens drie gebeïeld in het grote geschiedenisboek van de Wagnerzang.

Nanny Larsen-Todsen valt een beetje uit de boot want te oordelen naar deze uittreksels geeft zij in haar dramatische expressie toch niet in dezelfde mate blijk van persoonlijkheid zoals de overige diva's.

Frida Leider werd met haar slanke maar gespierde sopraan door sommigen als de meest complete Wagnerzangeres beschouwd. Zij beleefde haar hoogtepunt tussen 1925-1930. Haar laatste optreden in Bayreuth vond plaats in 1938 waar ze lange tijd de onovertroffen Brünnhilde van dienst was geweest. Als leidende hoogdramatische zangeres van het Derde Rijk en gehuwd met een jood, de kapelmeester van de Berlijnse Staatsopera, werd zij vervolgens tot het zwijgen veroordeeld. Haar echtgenoot kon nog op het laatste nippertje naar Zwitserland emigreren. Deze treurige geschiedenis moet haar psychisch hebben gebroken want Leider heeft nadien niet meer op het toneel gezongen en in 1946 definitief afscheid genomen van het publiek. Frida Leider verdient onze sympathie om nog een andere reden. In haar memoires "Das war mein Teil" legt ze uit hoe ze zich afzette tegen de oude, slechte Wagnerstijl met overdreven uitspraak en weinig gedifferentieerde dynamiek, kortom tegen de school van de Cosimisten, de school van het gekapte stro. Leider streefde ernaar Wagner te verbinden met de idealen van het belcanto en de unieke stemprojectie van de dramatische sopraan te verzoenen met de wendbaarheid van de Italiaans geschoolde stem. Dat was allerminst vanzelfsprekend in die dagen. En zo horen wij hier een Isolde uit 1928 die alles behalve ouderwets maar eerder modern aandoet, als van een geëmancipeerde, rijpe vrouw. Verder een Brünnhilde die een demonstratie geeft van fraaie zangvoordracht met veel gevoel voor de zanglijn en een Kundry die in deze bemoederende passage heel dicht in de buurt van de Marschallin uit de Rosenkavalier komt.

Kirsten Flagstad bezat zonder twijfel de meest volumieuze stem van de eeuw en men kan het zich moeilijk inbeelden dat zij haar carrière begon als soubrette in het operettevak, de csardas dansend in frivole werkjes van Lehar. Voor zoveel majestatisch geweld kan men alleen maar eerbiedig het hoofd buigen. Maar zoals zo vaak laat zij haar saaiheid binnensijpelen. Het gebed van Elisabeth maakt zij met haar typische lange zeurderige lijnen weer tot een draak waarbij tot overmaat van ramp het tempo zowat stilvalt. In de handen van Flagstad wordt Elisabeth toch wel een bijzonder oninteressant personage.

Als Isolde stoort dat veel minder omdat de zanglijn van dit grote transcendente moment van de Liebestod lang en uitgesponnen is. Flagstad heeft het borstpanter van Brünnhilde nodig om zich tot enige vocale strijdbaarheid te laten verleiden zoals in haar klassieke Hojotohoh. Van matrone tot amazone, het is soms een grote stap.

Helen Traubel is een ander verhaal. Deze weinig conventionele artieste kon niet alleen onbedaarlijk lachen zij trad ook op in nachtclubs, films, musicals en schreef ook misdaadromannetjes als "The Metropolitan Murders". Als levenswandel lijkt mij dat toch wel spannender dan die van de zich door het leven breiende rivale Flagstad van wie we weten dat zij door haar eerste verloofde in de steek werd gelaten wegens overdreven preutsheid. Toscanini beweerde dat Traubel de mooiste stem van de wereld had en je kan hem niet eens ongelijk geven. Hier is niet alleen een hele grote stem aan het woord maar ook een dame met persoonlijkheid en veel "gusto" voor het theater.

En zo maak je het mee dat je van bij de eerste maten van Elisabeths Hallenaria als luisteraar ondergedompeld wordt in het warme bad van de pure vocale wellust. "Dich teure Halle" is perfect in al zijn vocale jubel, een ware verademing na Flagstad en graag had ik hier bericht van haar interpretatie van het gebed ter vergelijking. Als Elsa slaagt zij er zelfs in een zekere jeugdigheid te laten doorklinken.

Alle opnames zijn zeer stabiel en best genietbaar, al laten de opnames uit de jaren 20 de stemmen natuurlijk niet horen met de natuurlijke glans die ze ongetwijfeld bezaten.

Jos Hermans